

بررسی و نقد کتاب «نظریه و سیاست‌های اقتصاد کلان»^۱

سید حسین میرجلیلی^۲

مقدمه

از کتاب *نظریه و سیاست‌های اقتصاد کلان*، نوشته ویلیام اچ. برانسون، سه ویرایش منتشر شده است:

ویرایش اول: ۱۹۷۲، در ۴۶۰ صفحه و ۲۲ فصل؛

ویرایش دوم: ۱۹۷۹، در ۵۳۷ صفحه و ۲۵ فصل؛

ویرایش سوم: ۱۹۸۹، در ۶۵۶ صفحه و ۲۷ فصل.

ویرایش اول کتاب *اقتصاد کلان*، حاصل درس‌های برانسون در مقطع فوق‌لیسانس در اواخر دهه ۱۹۶۰ در دانشگاه پرینستون بود. در ویرایش دوم، موضوعات جدید دهه ۱۹۷۰، مانند تورم و بیکاری این دهه، نقش انتظارات قیمتی، نظریه‌های جست‌وجوی شغل، تحلیل سیاست درآمدي، تفسیر مجدد مدل تعادلی ایستا به عنوان یک مدل کوتاه‌مدت تعادل عمومی با انعطاف‌ناپذیری‌های دستمزد و قیمت، عدم تسویه بازارها و سهمیه‌بندی مقداری، مطرح شده است (مقدمه ویرایش دوم، ص xi-xiii). موضوعات جدید ویرایش سوم، منعکس‌کننده افزایش اهمیت مسئله انتظارات عقلایی و بهینه‌یابی بین دوره‌ای در دهه ۱۹۸۰ است. در ویرایش سوم، اهداف، مطالب اصلی و روش‌شناسی دو ویرایش قبلی به قوت خود باقی مانده‌اند ولی دو فصل جدید اضافه شده است.

درباره مؤلف

ویلیام اچ. برانسون در فوریه ۱۹۳۸ در اسپرینگفیلد امریکا به دنیا آمد. در ۱۹۵۹، از آکادمی نیروی دریایی امریکا دانش آموخته شد و به عنوان افسر تدارکات پنج سال خدمت کرد. تحصیلات خود را در دانشگاه کالیفرنیا برکلی ادامه داد و فوق‌لیسانس خود را در ۱۹۶۴ و دکتری خود را از MIT در ۱۹۶۷ گرفت. بعد از ۲ سال عضویت هیئت علمی در دانشگاه پرینستون، یک سال مرخصی خود را به عنوان

۱. ویلیام اچ. برانسون، «نظریه و سیاست‌های اقتصاد کلان»، ترجمه عباس شاکری، نشر نی، چاپ دوازدهم، ۱۳۸۷.

۲. دانشیار پژوهشکده اقتصاد - پژوهشگاه علوم انسانی

اقتصاددان ارشد در شورای مشاوران اقتصادی رئیس جمهور امریکا گذراند. در ۱۹۸۱، مشاور بانک جهانی بود و روی برنامه‌های تثبیت و تعدیل ساختاری در اندونزی، کنیا، ترکیه، یوگسلاوی و پرتغال کار کرد. وی همچنین مشاور IMF، هیئت فدرال رزرو امریکا، وزارت خزانه‌داری امریکا و OECD بود. از ۱۹۷۸ تا ۱۹۹۳ (۱۵ سال)، مدیر گروه مطالعات بین‌المللی در دفتر ملی پژوهش اقتصادی^۱ بود. علاوه بر آن، در مؤسساتی در سوئد، اتریش، فرانسه، یونان و ایتالیا استاد مدعو بوده است.

برانسون در ۱۵ اوت ۲۰۰۶ در پرینستون از سرطان حنجره در ۶۸ سالگی در گذشت، در حالی که پرفسور ممتاز اقتصاد و امور بین‌الملل بود. او اقتصاد کلان را در مقطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی، و نیز مالیه بین‌الملل و تجارت بین‌الملل و توسعه اقتصادی را تدریس می‌کرد. پژوهش وی اساساً روی بازار ارز و مسائل اقتصاد کلان متمرکز شده بود که اقتصادهای در حال توسعه و در حال گذر با آنها مواجهند. با دیل هندرسون، رویکرد «موازنه پرتفوی»^۲ در تعیین نرخ ارز را توسعه داد؛ رویکردی که در آن بر تغییر عرضه نسبی دارایی‌های نگهداری شده از پول‌های مختلف به عنوان علت اساسی تغییر نرخ ارز تأکید می‌شود. کتاب دیگر وی با عنوان *اقتصاد کلان* (تألیف مشترک با جیمز لیتواک) در ۱۹۷۶ منتشر شد.^۳ برانسون جمعاً ۱۲۲ مقاله نوشته است^۴ (استیونس، ۲۰۰۶).

معرفی محتوای کتاب

کتاب *نظریه و سیاست اقتصاد کلان* مشتمل بر پنج بخش و ۲۷ فصل است. بخش اول مرور خلاصه‌ای است از عملکرد اقتصاد کلان امریکا در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم، حسابداری درآمد و محصول ملی و مقدمه‌ای بر مدل‌های ساده ضریب فراینده در بخش دوم با عنوان «تعیین درآمد ملی: مدل تعادل ایستا»، مدل‌های تعادل ایستا را با استفاده از منحنی‌های IS - LM توضیح می‌دهد و تعادل طرف تقاضا با تعادل طرف عرضه به دست می‌آورد و تعادل را در مدل ایستا نشان می‌دهد؛ سپس تأثیر سیاست پولی و مالی و درآمدی را بررسی می‌کند. در این بخش، پس از معرفی نظریه جست‌وجوی شغل، انعطاف‌ناپذیری دستمزد^۵ و بیکاری تحلیل و سپس انتظارات تطبیقی و عقلایی و قراردادهای کار، معرفی و تأثیر آن بر تعادل ایستا بررسی می‌شود. بخش سوم به توابع تقاضای بخشی و گسترش-های مدل ایستا مربوط است. بدین منظور، توابع مصرف، سرمایه‌گذاری، عرضه و تقاضای پول، بررسی

1. National Bureau of Economic Research

2. portfolio balance

3. William H. Branson and James Litvack, "Macroeconomics", Harper and Row, New York, 1976, 2nd edition: 1981.

4. Stvens, Ruth

5. wage rigidity

و بخش خارجی و ترازپرداخت‌ها به مدل اضافه شده است. سرانجام، تحلیل اقتصاد کلان عدم تعادل (عدم تسویه بازارها) ارائه شده است. بخش چهارم درباره پویایی‌های میان‌مدت (میان تعادل ایستا و رشد بلندمدت) است که در آن، تورم، بهره‌وری و توزیع درآمد، منحنی فیلیپس، اثرات تأمین مالی کسری بودجه دولت و رشد روندی تحلیل شده است. در بخش پنجم با عنوان «رشد بلندمدت همراه با اشتغال کامل»، مدل‌های رشد اقتصادی، مدل رشد نئو کلاسیک‌ها و مدل گسترش یافته آن با تغییر فروض مربوط به پس‌انداز، قاعده طلایی و مدل‌های رشد بهینه و رشد میان‌مدت و میزان بی‌اطلاعی ما از سنجش نقش پیشرفت فنی در رشد اقتصادی معرفی و در آن بحثی از انواع متعدد تغییر فناوری با توجه به «واقعیت‌های آشکار شده»^۱ رشد امریکا ارائه شده است.

اهداف مؤلف کتاب

برانسون در ویرایش سوم همانند دو ویرایش قبلی، سه هدف اساسی را دنبال کرده است: اولین هدف مؤلف این است که چهارچوب اقتصاد کلان و نحوه ارتباط میان اجزای آن را ارائه کند. این چهارچوب نظری در قسمت دوم کتاب ارائه شده است.

دومین هدف مؤلف این است که مروری از کار تجربی انجام‌شده روی بخش‌های مختلف اقتصادی ارائه کند. این بررسی، نظریه‌های مربوط به رفتار مصرف‌کننده، تقاضای سرمایه‌گذاری، برآوردهای تجربی مبتنی بر این نظریه‌ها و اصلاحات ناشی از آن را می‌شود.

هدف سوم مؤلف این است که نظریه ایستای تعیین درآمد را با پویایی‌های میان‌مدت و بلندمدت اقتصاد و در نهایت با نظریه نئو کلاسیک رشد، مرتبط کند. درباره مکانیسم‌های پویایی که اقتصاد را از تعادل کوتاه‌مدت قسمت دوم به مسیرهای رشد بلندمدت قسمت پنجم ارتباط می‌دهد، در بخش چهارم بحث شده است. در بخش پنجم، بعضی نتایج مهم به‌دست آمده از نظریه رشد نظیر قضایای مربوط به رشد بهینه و نیز برخی مسائل مربوط به نظریه رشد، نظیر عامل پسماند توضیح داده‌نشده در رشد اقتصادی معرفی شده است. بنابراین، ارتباط نظریه تعادل عمومی ایستا و مدل‌های رشد در بخش‌های چهارم و پنجم ارائه شده است (مقدمه ویرایش سوم، ص ۱۱۳-۱۱۴).

ترجمه‌های کتاب

تاکنون سه ترجمه از ویرایش سوم (۱۹۸۹) کتاب *اقتصاد کلان* برانسون منتشر شده است: ۱. ویلیام. اچ. برانسون، *تئوری و سیاست‌های اقتصاد کلان*، ترجمه عباس شاکری، نشر نی، چاپ دوازدهم، ۱۳۸۷؛

۲. ویلیام. اچ. برانسون، *اقتصاد کلان، نظریه‌ها و سیاست‌گذاری*، ترجمه مرتضی عمادزاده، مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۳؛

۳. ویلیام. اچ. برانسون، *تئوری و سیاست اقتصاد کلان*، ترجمه سید ابراهیم حسینی نسب، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، چاپ اول، ۱۳۷۲.

از این سه ترجمه، تنها ترجمه دکتر عباس شاکری به چاپ‌های بعدی رسید و اکنون چاپ دوازدهم آن منتشر شده است؛ و درحالی که دو ترجمه دیگر به‌رغم اینکه در دو دانشگاه به چاپ رسیده است، تنها چاپ اول آن موجود است. در ترجمه دکتر شاکری، ترجمه واژه‌ها بهتر است؛ افزون بر آن زیرنویس‌های توضیحی اضافه کرده است که درک مطلب را تسهیل می‌کند. در مجموع، ترجمه دکتر شاکری بر دو ترجمه دیگر مزیت دارد.

در اینجا به بازبینی سه ترجمه یاد شده می‌پردازیم:^(۱)

الف - ترجمه دکتر حسینی نسب:

این ترجمه تنها فصل اول تا دوازدهم کتاب را شامل می‌شود؛ تعدادی از معادل‌سازی اصطلاحات، طبق جدول ۱، نیاز به بازنگری دارد.

جدول (۱): برخی معادل‌سازی اصطلاحات تخصصی در ترجمه دکتر حسینی نسب

ردیف	واژه انگلیسی	ترجمه کتاب	صفحه	ترجمه پیشنهادی
۱	Current state of theart	حالت جاری هنر	۵	وضعیت کنونی علم اقتصاد
۲	Multiperiod contracts	قراردادهای چندمدت	۶	قراردادهای چنددوره‌ای
۳	Post-keynesian	بعد کینزیون	۱۲	پسا کینزی
۴	Neoclassical synthesi	ساخت نئو کلاسیک‌ها	۱۳	تلفیق (سنتز) نئو کلاسیک
۵	Real balances	توازن‌های واقعی	۸۷	مانده‌های واقعی
۶	Clear	خلوت	۹۴	تسویه
۷	Formally	به‌طور رسمی	۱۷۰	به‌طور صوری (به‌صورت فرمول)
۸	Tatonnement	تاتونوم	۲۱۲	کورمال‌رفتن
۹	Publication	نشریه	۲۲۸	اثر
۱۰	Homo economicus	هومو اکونومیکس	۲۷۲	انسان اقتصادی
۱۱	Ratchet effect	تأثیر راجت	۳۳۲	اثر چرخ‌دنده‌ای
۱۲	Apparatus	آپارات	۹۳	دستگاه

ب - ترجمه دکتر عمادزاده

این ترجمه نیز تنها فصل اول تا چهاردهم کتاب را شامل می‌شود؛ تعدادی از معادل‌سازی اصطلاحات، طبق جدول ۲، نیاز به بازنگری دارد.

جدول ۲. برخی معادل‌سازی اصطلاحات تخصصی در ترجمه دکتر عمادزاده

ردیف	واژه انگلیسی	ترجمه کتاب	صفحه	ترجمه پیشنهادی
۱	Theory and policy	نظریه و سیاستگذاری	عنوان	نظریه و سیاست
۲	National income and Product accounts	درآمد ملی و حساب تولیدات	۳۵	حساب‌های درآمد و محصول ملی
۳	Proportional tax schedule	جدول متناسب مالیات‌ها	۹۳	تابع مالیات تناسبی
۴	Classical	کلاسیکی	۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۳۴، ۲۳۵	کلاسیک
۵	Wealth effect	اثر دارایی	۲۴۰	اثر ثروت
۶	Wage rigidity	سختی دستمزد	۲۸۱	انعطاف‌ناپذیری دستمزد
۷	Homo economicus	اقتصاد انسانی	۳۳۶	انسان اقتصادی
۸	New Classical	نئوکلاسیک‌ها	۳۵۸	کلاسیک جدید

ج - ترجمه دکتر شاکری

این ترجمه، همه فصل‌های کتاب (۲۷ فصل) را شامل می‌شود و از این جهت ترجمه کاملی است. اولین چاپ آن در سال ۱۳۷۲ و آخرین چاپ آن (چاپ دوازدهم) در سال ۱۳۸۷ است.

جدول (۳): برخی معادل سازی واژه ها در ترجمه دکتر شاکری

ردیف	واژه انگلیسی	ترجمه کتاب	صفحه	ترجمه پیشنهادی
۱	Institutional Arrangement	ترتیبات بنیانی (سازمانی)	۹۳	ترتیبات نهادی
۲	Demand forq	تقاضا برای	۱۴۳، ۹۴، ۹۱ ۱۴۴	تقاضای
۳	Extreme case	مورد افراطی	۱۵۱	حالت حدی
۴	Wage floor	سقف دستمزد	۲۴۹	حداقل (کف) دستمزد
۵	Expected values	ارزش انتظاری	۲۰۷، ۲۷۲، ۲۷۶، ۲۹ ۱	مقدار انتظاری
۶	Realized values	مقادیر واقعی	۲۶۹، ۲۶۸	مقادیر تحقق یافته
۷	Expected output	تولید انتظاری	۲۶۸	محصول مورد انتظار
۸	Newclassical economics	اقتصاد کلاسیکی جدید	۲۷۰	اقتصاد کلاسیک جدید
۹	Rule - based	مبتنی بر قانون	۲۹۶، ۲۹۳	مبتنی بر قاعده
۱۰	The case for	این مورد برای	۲۹۸	دلیل موافق
۱۱	Spillover disequilibrium	عدم تعادل بیرونی و شتاب گرفته	۳۵۰	عدم تعادل سرایتی
۱۲	Stationary state	وضعیت سکون	۳۵۲	وضعیت مانا
۱۳	Retained earning	عواید و وجوه نگهداری شده	۳۷۱، ۳۷۰	سود تقسیم نشده
۱۴	Capital outflow	جریان خارجی سرمایه	۵۲۸، ۵۱۴	خروج سرمایه
۱۵	Foreign exchange	ارز خارجی	۵۱۱، ۵۰۷، ۵۰۶ ۵۱۷	ارز (پول خارجی)
۱۶	deregulation	به هم ریختگی (بی نظمی)	۴۴۳	تنظیم کاهی (مقررات زدایی)
۱۷	Debt Management	مدیریت وام	۴۶۷	مدیریت بدهی
۱۸	Real balance effect	اثر موازنه حقیقی	۵۰۹	اثر مانده واقعی
۱۹	devaluation	تنزل قیمت پول داخلی	۵۱۶	تضعیف ارزش پول
۲۰	overshooting	بالا زدن	۵۷۹	جهش
۲۱	Baby boom	جمعیت تولد یافته در مرحله اولیه رونق	۶۹۵	اوج موالید
۲۲	Capital deepening	بنیادی کردن سرمایه	۷۷۵	تعمیق سرمایه

نقد روش شناختی

برانسون در مقدمه ویرایش سوم کتاب خود اذعان می‌کند که از سه اصل روش شناختی پیروی کرده است:

اول اینکه دیدگاه تعادلی از اقتصاد کلان را تحلیل و سپس روابط میان بخش‌ها را هنگام تغییر متغیرهای سیاستی بررسی کرده است. (ایستای مقایسه‌ای)؛ دوم اینکه توابع جمعی اقتصاد کلان را بر مبنای اصول اقتصاد خرد ارائه کرده است؛ سوم اینکه سعی کرده است بحث‌های لفظی، جبری و نموداری را در کنار هم قرار دهد. (مقدمه ویرایش سوم، ص ۱۴).

چهارمین اصل روش شناختی که برانسون در مقدمه به آن اشاره نمی‌کند ولی در فصل‌های اول و هجدهم آن را معرفی می‌کند، سنتز (تلفیق) نئو کلاسیک است. در فصل اول در زمینه تحولات اقتصاد کلان می‌گوید:

یک پیامد مهم توسعه اقتصاد کلان مدرن این است که اهمیت اقتصاد خرد کلاسیک را آن گونه که ساموئلسن «سنتز نئو کلاسیک» نامید، احیا کرد، چرا که اگر اقتصاد در نزدیکی اشتغال کامل باشد، نظریه تخصیص بهینه منابع کمیاب دوباره معتبر و مهم می‌شود و افزایش محصول نیز تحت این شرایط با هزینه فرصت همراه خواهد بود. (ویرایش سوم، ص ۴).

برانسون در فصل هجدهم کتاب خود، با عنوان «اقتصاد کلان وقتی بازارها تسویه نمی‌شود»، می‌گوید:

در این کتاب، شرح کاملی از مدل تعادلی ایستا و گسترش‌های آن که جریان اصلی اقتصاد کلان بعد از کینز را منعکس می‌کند، ارائه شده است. این مدل از چارچوب IS-LM معرفی شده توسط هیکس استفاده می‌کند. به این مدل سنتز نئو کلاسیک گفته می‌شود، زیرا در وضعیت تعادلی عمومی ساده، چارچوب IS-LM با تحلیل سنتی اقتصاد خرد بر حسب عرضه و تقاضا، سازگار است معادلات رفتاری در سطح کلان از طریق جمع‌زدن معادلات رفتاری افراد که اطلاعات آن از رویدادهای بازار به قیمت‌ها محدود می‌شود، به دست می‌آید. سؤالی که مطرح می‌شود، این است که آیا سنتز نئو کلاسیک، بازنمایی مناسبی برای نظریه عمومی کینز و بینش زیربنایی آن هست یا نه. این پرسش، انگیزه بخش زیادی از تحقیقات اقتصاد کلان در دهه ۱۹۸۰ بوده است. یکی از مشغله‌های ذهنی اصلی کینز این

بود که توضیح دهد که وقتی بازار کار تسویه نمی‌شود، چگونه بیکاری غیرداوطلبانه گسترده می‌تواند وجود داشته باشد و تداوم یابد. در سنتز نئو کلاسیک، بیکاری غیرارادی تنها در شرایط خاصی به وجود می‌آید. یعنی تنها انعطاف‌ناپذیری دستمزد اسمی، دلیل ممکن برای بیکاری غیرارادی باقی می‌ماند. (ویرایش سوم، ص ۴۳۰ - ۴۲۹)

با توجه به اهمیت سنتز نئو کلاسیک در روش‌شناسی کتاب *اقتصاد کلان* برانسون، در اینجا این دیدگاه توضیح داده می‌شود:

اصطلاح «سنتز نئو کلاسیک» را پل ساموئلسن برای دلالت بر دیدگاهی در اقتصاد کلان وضع کرد که در اواسط دهه ۱۹۵۰ در ایالات متحده آمریکا پدیدار شد. این سنتز، پارادایم تأثیرگذاری برای ۲۰ سال دیگر باقی ماند که در آن مطالب مهم هیکس، مودیگلیانی، سولو، توبین و دیگران جای می‌گیرد. یکی از مراحل تطور اقتصاد کینزی، تفسیر کتاب *نظریه عمومی براساس سنتز نئو کلاسیک* بود. ساموئلسن علاقه به نظریه تعادل عمومی را احیاء کرد. از این رو طبیعی بود که اقتصاد کینزی برحسب نظریه تعادل عمومی تفسیر شود؛ مانند مدل IS-LM که هیکس (۱۹۳۷) و سپس هانس (۱۹۵۳) مطرح کرد. مدل IS-LM را می‌توان به عنوان تفسیر اقتصاد کلان کینز برحسب نظریه تعادل عمومی دانست. اقتصاد کینزی طی دهه ۱۹۵۰، صراحتاً در یک چهارچوب تعادل عمومی تفسیر شد.

در ویرایش سوم کتاب *اقتصاد* (۱۹۵۵: ۲۱۲) می‌نویسد: در سال‌های اخیر، ۹۰ درصد اقتصاددانان آمریکایی از «اقتصاددان کینزی» یا «اقتصاددان ضد کینزی» بودن دست برداشته‌اند. به جای آن، آنها روی سنتزی از هر آنچه در اقتصاد قدیم و در نظریه‌های مدرن تعیین درآمد، باارزش است، کار کرده‌اند. نتیجه را می‌توان «اقتصاد نئو کلاسیک» نامیده؛ و مطالب آن را همه به جز ۵ درصد نویسندگان چپ افراطی و راست افراطی، پذیرفته‌اند. برخلاف اقتصاد نئو کلاسیک قدیم، در سنتز نئو کلاسیک انتظار نمی‌رود که اشتغال کامل تحت لسه‌فر تحقق یابد، بلکه اعتقاد بر این است که با کاربرد درست سیاست پولی و مالی، حقایق کلاسیک قدیم دوباره معتبر خواهد بود. نمونه بارز مصادیق سنتز نئو کلاسیک، مدل MPS است که مودیگلیانی و همکارانش آن را ایجاد کرده و اغلب مطالب این دیدگاه را در یک مدل دارای انسجام ریاضی و مبتنی بر تجربه اقتصاد آمریکا گنجانده‌اند. (ن.ک: فصل ۱۲ کتاب اقتصاد کلان برانسون)

درواقع، اجماع پس از جنگ جهانی دوم، اجماعی درباره دو عقیده اصلی بود:

اول اینکه تصمیمات بنگاه‌ها و افراد تا حد زیادی عقلانی است و در نتیجه می‌توان آنها را با روش‌های استاندارد اقتصاد خرد بررسی کرد. مودیگلیانی در مقدمه مجموعه مقالاتش می‌نویسد:

یکی از موضوعات اساسی که بر دغدغه علمی من حاکم بوده است، تلفیق اجزای سازنده نظریه عمومی کینز با روش‌شناسی جالفاخته‌تر اقتصاد است که متکی بر فرض اساسی حداکثرسازی عقلانی رفتار در بخشی از عوامل اقتصادی است.

دومین عقیده اصلی، آن بود که قیمت‌ها و دستمزدها به سرعت تعدیل نمی‌شود تا بازارها تسویه شود و لذا توافق گسترده‌ای وجود داشت مبنی بر اینکه بازارها نمی‌توانند رقابتی دیده شوند. تفکر حاکم، دیدگاه کورمال رفتن والراسی بود، با قیمت‌هایی که طبق فرایندهای پویای تعدیل درمقابل تقاضا یا عرضه اضافه، تعدیل می‌شدند.

مودیگلیانی گفته است که مدل وی در اواسط دهه ۱۹۵۰ صریحاً مبتنی بر تعادل عمومی است. در این برهه اقتصاددانان توجه بیشتری به مبانی اقتصاد خرد پدیده‌های کینزی داشتند. مثال بارز تفسیر سنتز نئوکلاسیک از اقتصاد کینزی، کتاب پول، بهره و قیمت‌ها اثر دن پاتینکن (چاپ اول: ۱۹۵۶، چاپ دوم: ۱۹۶۵) است که در آن، مدل‌های صریح رفتار خانوار و بنگاه، مبتنی بر رفتار حداکثرکننده، شالوده همه روابط اقتصاد کلان است. از نظر پاتینکن، اقتصاد کینزی، اقتصاد عدم تعادل است. در آن زمان اقتصاددانان در پی توسعه مبانی اقتصاد خرد اجزای انفرادی سیستم کینزی بودند، به‌ویژه تابع مصرف و تابع تقاضای پول. اصولاً طی دوره پس از جنگ جهانی دوم، اقتصاددانان به دنبال تفسیر رفتار برحسب مصرف‌کنندگان حداکثرکننده مطلوبیت و بنگاه‌های حداکثرکننده سود بودند. به نظر می‌رسد رویکرد کتاب اقتصاد کلان برانسون، از کتاب پول، بهره و قیمت‌ها اثر دن پاتینکن الگو گرفته است، در اینجا این کتاب معرفی می‌شود:

کتاب دن پاتینکن - پول، بهره و قیمت‌ها، به دو بخش تقسیم شده است: بخش اول، مبانی اقتصاد خرد؛ بخش دوم، مبانی اقتصاد کلان.

در بخش اقتصاد خرد که در واقع نظریه پولی با رویکرد اقتصاد خرد است، ابتدا نظریه یک اقتصاد مبادله‌ای تهاتری (بدون پول) معرفی و سپس توابع تقاضای اضافی در یک اقتصاد پولی ارائه می‌شود که در آن، نقش پول، تقاضای اضافی کالاها و اثر مانده واقعی تبیین شده است. همچنین، پول و قیمت‌های نسبی در مدل تعادل عمومی والراسی، پول و بهره و رجحان زمانی آن، پول در تابع

مطلوبیت، انگیزه‌های نگهداری پول و پرتفوی بهینه‌داری‌ها و درنهایت نقد نظریه پولی نئوکلاسیک، ارائه شده است.

در بخش اقتصاد کلان، ابتدا مدل اقتصاد کلان شامل بازارهای کار، کالاها، اوراق قرضه و پول معرفی و سپس کارکرد این مدل در اشتغال کامل توضیح داده و به‌ویژه اثرات افزایش حجم پول بررسی شده است. همچنین مدل گسترش‌یافته با شمول انعطاف‌ناپذیری دستمزد و قیمت، توهم پولی و نیز وارد کردن بدهی دولت، نظام بانکی و عملیات بازار باز و اثر انتظارات تحلیل شده است. آنگاه درباره کارکرد مدل در شرایط بیکاری غیرارادی بحث و تحلیلی از نظریه‌های اشتغال‌کینز و کلاسیک‌ها ارائه شده است. سرانجام، آخرین فصل کتاب، نظریه بهره‌کینز (رجحان نقدینگی) و کلاسیک‌ها (وجوه وام‌دادنی) نقد شده است. نیمی از کتاب نیز به ۱۰ ضمیمه و ۱۲ یادداشت اختصاص یافته که توضیح بیشتر مطالب کتاب است. سنتز پیشنهادی پاتینکن را می‌توان سنتز کینزی-نئوکلاسیک (والراسی) نامید.

مطالعه دیگری که در همین چهارچوب انجام شد، مربوط به کورنتس است. وقتی کورنتس داده‌های مربوط به مصرف کل درازمدت را تهیه کرد، روشن شد که نسبت مصرف به درآمد در درازمدت تقریباً ثابت است؛ نتیجه‌ای که با تابع مصرف کینز ناسازگار بود. از سوی دیگر، عدم تحقق پیش‌بینی مربوط به پس‌انداز پس از جنگ جهانی دوم، به ارزیابی مجدد نظریه مصرف منجر شد و حداکثرسازی بین‌زمانی مطلوبیت به‌صورت «فرضیه درآمد دائمی» فریدمن (۱۹۷۵) و «فرضیه چرخه زندگی» مودیگلیانی و همکارانش (۱۹۵۴) توسعه یافت که رابطه میان توابع مصرف کوتاه مدت و درازمدت را پیش‌بینی می‌کرد. کار روی مدل‌های اقتصادسنجی کلان، با مدل‌های برآوردشده کلاین شروع شد. مهم‌ترین مدل، MIT-MPS بود که مودیگلیانی و همکارانش آن را ایجاد کردند. مطالعات کورنتس و نظریه‌ها و مدل‌های مربوط به مصرف در فصل دوازدهم کتاب اقتصاد کلان برانسون شرح داده شده است.

سنتز نئوکلاسیک در دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، یک برنامه تحقیق پیشرونده به‌معنای موردنظر لاکاتوش بوده است. در دهه ۱۹۷۰، بسیاری از اقتصاددانان از تفسیر دیدگاه کینز در قالب سنتز نئوکلاسیک ناراضی بودند. علت این بود که به‌نظر نمی‌رسید این تفسیر با این ادعای کینز که نظریه وی عام‌تر از نظریه کلاسیک است، منطبق باشد. رفتار عقلایی، بخشی از هسته اصلی برنامه تحقیق نئووالراسی است؛ درحالی که کینز، والراسی نبود. (بکهاوس^۱، ۱۹۹۶: ۱۲۳-۱۱۸ و ۱۴۹-۱۴۲)

1. monetarist

درواقع، دلیل بحران در سنتز نئوکلاسیک، ناتوانی آن در توضیح دادن رویدادها بود. با افزایش تورم در اواخر دهه ۱۹۶۰، موفقیت تجربی و مبانی نظری سنتز، بیشتر زیر سؤال رفت. با این حال، جدی‌ترین ضربه، تورم رکودی اواسط دهه ۱۹۷۰ به دنبال افزایش قیمت نفت بود. لوکاس و سارجنت در ۱۹۷۸، مطالبی علیه سنتز نئوکلاسیک منتشر کردند. سارجنت و لوکاس، آن را اساساً ناقص و خشک و بی‌روح دانستند (بلانچارد^۱، ۲۰۰۸) با افول این دیدگاه، ساموئلسون نیز آن را از ویرایش‌های بعدی کتاب خود حذف کرد. نقد روش شناختی کتاب *اقتصاد کلان* برانسون آن است که به اذعان مؤلف، براساس سنتز نئوکلاسیک تدوین شده که مدت‌ها است کنار گذاشته شده است.

نقد مطالب کتاب

۱. شیوه تحلیلی کتاب *اقتصاد کلان* برانسون، ایستای مقایسه‌ای است. در این شیوه، تعادل عمومی در اقتصاد، قبل و بعد از اعمال سیاست پولی و مالی به صورت ایستا با یکدیگر مقایسه می‌شود؛ درحالی که در تحلیل کنونی اقتصاد کلان، به صورت پویا بحث می‌شود، یعنی قبل، حین و بعد از اعمال سیاست بحث می‌شود و به عبارت دیگر زمان پیوسته در نظر گرفته می‌شود.

۲. برانسون در فصل ۱۱ (انتظارات عقلایی و سیاست تقاضا) نتیجه می‌گیرد که هرچند انتظارات عقلایی باشد و پیش‌بینی مردم کاملاً درست باشد، باز هم به خاطر دستمزدهای چنددوره‌ای، شیب عرضه جمعی اقتصاد مثبت می‌شود یا اینکه سیاست‌های انبساطی مؤثر است. به عبارت دیگر، مانند استانی فیشر می‌اندیشد (استانی فیشر، کینزی جدید است). در همین بخش نتیجه‌گیری، کلاسیک‌های جدید نقد می‌شود. وی می‌گوید: اگر انتظارات در اطراف میانگین عقلایی خودشان توزیع شده باشند، معلوم نیست که بتوان اقتصاد را به گونه‌ای در نظر گرفت که گویا همه به طور متحدالشکلی پیش‌بینی بدون تورشی داشته‌اند. شاید در این مرحله، بیشترین چیزی که می‌توان گفت، این باشد که نیازی به پذیرش بدون شرط انتظارات عقلایی تمام‌عیار نیست، به‌ویژه وقتی اقتصاد وارد حوزه‌هایی می‌شود که در آن داده‌های مربوط به گذشته وجود ندارد (ویرایش سوم، ص ۲۳۴).

برانسون، در فصل شانزدهم (سیاست پولی و مالی در مدل گسترش یافته)، در بحث از مؤثر بودن سیاست تقاضای کل (جمعی) از دیدگاه پولی گرایان^۲ و مالی گرایان^۳ و کلاسیک‌های جدید، هنگام توضیح مدل مالی گرایان از موضع کینزی دفاع و به پولی گرایان حمله می‌کند؛ و در این زمینه می‌گوید: این موضع حدی مالی گرایان است. به سختی می‌توان اقتصاددانی یافت که عملاً به این

1. fiscalist
2. Monetarist
3. Fiscalist

دیدگاه اعتقاد داشته باشد؛ بلکه این اقتصاددان، مترسکی خیالی^۱ است که پولی گرایان در مناظره‌های عمومی برای حمله به مالی گرایان مطرح می‌شود. مخالفان، موضع مالی گرایان را غالباً کینزی نامیده‌اند. علت به نظر نمی‌رسد این باشد که کینز این دیدگاه را داشته، بلکه بیشتر به دلیل تحلیل ضریب فراینده است که در متون مقدماتی برای معرفی تحلیل تعیین درآمد کینز ذکر شده است و هیچ نقشی برای سیاست پولی قایل نیست. مؤلف (برانسون)، موضع مالی گرایان را گرچه غیرمحمتمل است، تا حدی جالب می‌داند (ویرایش سوم، ص ۳۸۴-۳۸۳). وی در همین فصل، هنگام طرح موضع حدی پولی گرایان، چنین دفاعی را از موضع آنها ندارد.

۳. در فصل یازدهم، هرچند جنبه مهمی از اقتصاد کلان مدرن (انتظارات عقلایی) مطرح شده که از مزایای این کتاب است ولی مغلق و موجز نوشته شده است. افزون بر آن، برانسون بعد از توضیح مفهوم انتظارات عقلایی، با معرفی قراردادهای درازمدت، به «اقتصاد کلان کلاسیک جدید» حمله می‌کند؛ و این، بی‌طرفی یک متن درسی را خدشه‌دار می‌سازد.

۴. در مدل‌های رشد، مدل‌های پولی رشد^۲ و رشد درون‌زا توضیح داده نشده است.^(۲)

۵. در فصل پنجم، پیوستی در مورد جبر ماتریسی وجود دارد، در کتاب از آن استفاده نشده است؛ برعکس، پیوستی در مورد دیفرانسیل کلی وجود ندارد. اما کتاب از حساب دیفرانسیل^۳ استفاده زیادی شده است.

۶. کتاب *اقتصاد کلان* برانسون، یک متن درسی با روح کینزی است؛ در حالی که با توجه به وجود مکتب‌های فکری در اقتصاد کلان، شایسته است بی‌طرفانه و شامل باشد، آن‌چنان که دیدگاه‌های اصلی به‌شکلی تطبیقی معرفی و تحلیل شوند.

۷. مدل IS-LM، مدل اصلی تحلیل تقاضای کل (جمع) است که در *اقتصاد کلان* برانسون از آن استفاده شده است. در مطالعات اخیر تیلور و رومر، یک مدل جایگزین ارائه شده است که به مدل تعدیل قیمت- تقاضای کل (AD-PA)^۴ یا مدل تعدیل تورم - تقاضای کل (AD-IA) معروف است که یک مدل تهاتری نوسانات اقتصادی است. عقیلا ویراپانا^۵ در مقاله خود، عملکرد این دو مدل را در آموزش دو موضوع مهم در اقتصاد کلان مقایسه می‌کند: ۱. مؤثر بودن سیاست پولی در تحریک^۶

1. Straw

2. Monetary growth model.

3. differential calculus.

4. Aggregate Demand- Price Adjustment. Model

5. stimulating

6. stimulating

اقتصاد ژاپن در دهه ۱۹۹۰، ۲. چرخش سریع فدرال رزرو امریکا از سیاست انقباضی به سیاست انبساطی در سال ۲۰۰۱. ویراپانا در مقاله خود نتیجه می‌گیرد که برای اقتصاد کلان میانه، مدل AD-PA بر مدل IS-LM برتری دارد. از مدل IS-LM به‌طور گسترده انتقاد شده است و بقای آن تا حد زیادی ناشی از فقدان جایگزین معتبر بوده است. اما مدل پیشنهادی تیلور و رومر می‌تواند جایگزین مناسبی برای مدل IS-LM باشد. (ویراپانا، ۲۰۰۳؛ ۲۶۲ - ۲۴۱).

رابرت کینگ^۲ این دیدگاه را به‌چالش کشیده که مدل IS-LM بهترین راه تحلیل تقاضای کل (جمع) است. وی می‌گوید: غیرمحمّل است تلاش برای احیای (رواج دوباره) مدل IS-LM اثر زیادی بر ساختن مدل‌های جدید پویای در مقیاس کوچک داشته باشد. این واقعیت به‌ناچار به اضمحلال مدل IS-LM منجر می‌شود. (کینگ، ۱۹۹۳: ۸۰)

۸. در دهه ۱۹۷۰، نارضایتی از اقتصاد کلان کینزی گسترش یافت، علاقه به مکتب پولی افزایش پیدا کرد و اقتصاد کلاسیک جدید ظهور کرد. در همین دوره، مدل‌های اقتصاد کلان باز توسعه یافت. سال‌های دهه ۱۹۸۰ و دهه ۱۹۹۰ شاهد توسعه نظریه اقتصاد کلان بود و اقتصاد کلان کینزی جدید، مبانی خرد اقتصاد کلان را گسترش داد و در طرف دیگر بحث، اقتصاد کلان کلاسیک جدید توسعه یافت و چرخه‌های واقعی کسب و کار مطرح شد. در اقتصاد کینزی جدید، برای قیمت‌ها و دستمزدهای انعطاف‌ناپذیر، توجیهات منطقی ارائه شد. یک ویژگی مشترک مدل‌های کینزی جدید، در نظر گرفتن شرایط رقابتی ناقص در بازار محصول و بازار کار است. ویژگی دیگر این مدل‌ها، تعیین قیمت و دستمزد در یک بخش اقتصاد است. همچنین، مدل درونی - بیرونی برای چانه‌زنی دستمزد برای صنایع با بنگاه‌های الیگوپولیستی و اتحادیه‌های کارگری قوی، واقعی تر است. ملاحظات دستمزد کارآ، در مشاغل مهم است که هزینه‌های پایش عملکرد کارکنان، زیاد است. هزینه‌های بروشور و فهرست بها (menu) ممکن است برای برخی بنگاه‌ها اهمیت داشته باشد. یک ویژگی رویکرد چرخه واقعی کسب و کار این است که این مدل‌ها، نوسانات اقتصادی کلان را نتیجه تصمیمات اتخاذ شده بوسیله کارگزاران اقتصادی می‌دانند که مطلوبیت را در افق چنددوره‌ای مشروط به امکانات تولید و محدودیت‌های منابع، حداکثر می‌کند. غالباً این رویکرد به «رویکرد کارگزار نماینده»^۳ ترجمه می‌کنند. در هر حال، این یک رویکرد تعادل عمومی پویا است.

1. Weerapana, Akila
2. King, Robert
3. Representative agent Approach

طی دهه ۱۹۹۰، اقتصاد کلان باز جدید توسعه یافت؛ و جایگاه اقتصاد کلان بین‌الملل در مباحث کلان ارتقا پیدا کرد. این مباحث جدید در اقتصاد کلان برانسون منعکس نشده است.

۹. در تحلیل سیاستگذاری اقتصاد کلان، به جنبه‌های استراتژیک (یا نظریه‌بازی) توجه بیشتری شد^(۳) و مسئله «ناسازگاری زمانی»^۱ نیز در مباحث سیاستگذاری به کار رفت^(۴) و از ملاحظات مربوط به «انتخاب عمومی»^۲ اقتصاد سیاسی کلان^۳ مانند مدل چرخه کسب و کار سیاسی نورد هاوس در مباحث سیاستگذاری کلان استفاده شد.

در متون اقتصاد کلان دهه ۱۹۷۰، چهارچوب تقاضای کل (جمعی) - عرضه کل (جمعی) - به کار برده می‌شد. با گسترش‌های نظری دهه ۱۹۸۰ و دهه ۱۹۹۰، چالش‌هایی برای این چهارچوب مطرح شد؛ و در تعیین تعادل عمومی پویا در مدل‌های چرخه واقعی کسب و کار مشکلاتی ایجاد شد. کلاسیک‌های جدید، حداکثرسازی بین‌زمانی کارگزار نماینده^۴ را مدل‌سازی کردند. شوک‌های بهره‌وری در این مدل‌ها بر کار کارگزار نماینده، تقاضای کالا و رفتار پس‌انداز و سرمایه‌گذاری اثر می‌گذارد. (فروین^۵، ۱۹۹۶: ۱۱۵ - ۱۰۸)

این مباحث نیز به دلیل عدم انتشار ویرایش جدید پس از ۱۹۸۹، در اقتصاد کلان برانسون پوشش داده نشده است. اما چرا برانسون باینکه تا سال ۲۰۰۶ زنده بوده، ویرایش جدیدی از کتاب خود منتشر نکرده است؟ به نظر می‌رسد مهم‌ترین دلیل این بوده که دوران ساختار تحلیلی کتاب که مبتنی بر سنتز نئوکلاسیک و ایستای مقایسه‌ای است، مدت‌ها است که به سر آمده است و لذا تهیه ویرایش جدید کتاب امکان‌پذیر نیست و به تألیف کتاب جدیدی نیاز است که ساختار و محتوایی جدید براساس تحولات دهه ۱۹۹۰ تا کنون داشته باشد. به همین جهت، برانسون از تهیه ویرایش جدید کتاب خود بعد از ۱۹۸۹ صرف‌نظر کرده است. بر این اساس، در برنامه درسی اقتصاد کلان اغلب دانشگاه‌های معتبر جهان نیز مدت‌ها است که از این کتاب به عنوان متن درسی استفاده نمی‌شود.

1. Time inconsistency

2. Public choice

3. Political Economy macroeconomics

4. Representative Agent's intertemporal maximization.

5. Richard Froyen, "The Evolution of macroeconomic Theory and Implications for teaching Intermediate Macroeconomics", Journal of Economic Education, spring 1996, pp.108-115.

نتیجه‌گیری

کتاب/اقتصاد کلان برانسون به‌رغم قوت‌های تحلیلی برای سطح پایه، به‌دلیل روزآمدنبودن مباحث و روش تحلیلی (سنتز نفو کلاسیک) مبتنی بر آن، به‌عنوان یک متن درسی برای اقتصاد کلان میانه، ناکافی است.

یادداشت‌ها

۱. به‌رغم اینکه معادلهایی برای برخی واژه‌ها در هر سه ترجمه پیشنهاد شده است، از ارزش کار پرزحمت استادان محترم مترجم نمی‌کاهد. هر سه ترجمه برای دانشجویان بسیار مفید است. به‌ویژه ترجمه آقای دکتر عباس شاکری که با ارائه ترجمه روان و رسا و افزودن زیرنویس‌های توضیحی، خدمت بزرگی به جامعه علمی کشور کرده است.
۲. همچنین، درباره اقتصاد کلان رفتاری، مدل نسل‌های متداخل و مدل‌های محاسباتی، مانند خودرگرسیون برداری در اقتصاد کلان، بحث نشده است.
۳. برخی کاربردهای نظریه بازی در اقتصاد کلان، در زمینه سیاست‌های بانک مرکزی، معافیت مالیاتی، ناکارایی تخصیص بازار کار و وام در شرایط عدم تقارن اطلاعات است.
۴. مدل کیدلند و پرسکات برای تحلیل سیاست پولی، نمونه‌ای از ناسازگاری زمانی سیاست‌های بهینه است. در این مدل، بانک مرکزی و مردم، دو بازیگری هستند که هر دو به دنبال حداکثرسازی سود خود هستند. سیاست بهینه بانک مرکزی، کنترل تورم است. اگر مردم این سیاست را باور کنند، اقدامی در جهت تغییر دستمزدهای خود نخواهند کرد. حال اگر بانک مرکزی از سیاست اعلام‌شده خود دست بردارد و عرضه پول را افزایش دهد، می‌تواند با کاهش دستمزد واقعی، بیکاری را کاهش دهد. سیاست قبلی بانک مرکزی در زمان خودش بهینه بود ولی در شرایط جدید دیگر بهینه نیست. از آنجا که مردم، انتظارات عقلایی دارند، این وضع را درک می‌کنند و انتظار تغییر سیاست بانک مرکزی در مرحله بعد را دارند و لذا در برابر آن واکنش نشان می‌دهد و در پی افزایش دستمزدها خواهند بود. این مدل نشان می‌دهد که چگونه اقدام سیاست‌گذاران ممکن است به وضعیت نامطلوبی مانند تورم منجر شود؛ وضعیتی که با مدل ناسازگاری زمانی سیاست‌های بهینه می‌توان آن را توضیح داد.

کتابنامه

۱. براتسون، ویلیام. ا.ج. ۱۳۷۲. *تئوری و سیاست اقتصاد کلان*، ترجمه سید ابراهیم حسینی نسب، چ ۱. انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.
۲. _____، ۱۳۷۳. *اقتصاد کلان، نظریه ها و سیاستگذاری*، ترجمه مرتضی عمادزاده، چ ۱. مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.
۳. _____، ۱۳۸۷. *نظریه و سیاست های اقتصاد کلان*، ترجمه عباس شاکری. چ ۱۲. نشر نی.
4. Backhouse, Roger. 1996. *Interpreting Macroeconomics; explorations in the history of macroeconomic thought*, Routledge.
5. Blanchard, Oliver. 2008. "neoclassical synthesis", *The New palgrave Dictionary of Economics*, 2nd edition.
6. Branson William H. and Litvack, James. 1976. "Macroeconomics", first edition, (2nd edition: 1981). New York: Harper and Row Publishers.
7. _____ . 1989. *Macroeconomic Theory and Policy*. Third edition. New York: Harper & Row Publishers.
8. Froyen, Richard. 1996. "The Evolution of Macroeconomic Theory and Implications for Teaching Intermediate macroeconomics", *Journal of Economic Education*.
9. King, Robert. 1993. "Will the New Keynesian Macroeconomics Resurrect the IS– LM Model?", *Journal of economic perspectives*, Vol. 7. No. 1.
10. Patinkin, Don. 1965. *Money, Interest and Prices*. Second edition. Harper & Row Publisher.
11. Weerapana. Akila. 2003. "Intermediate Macroeconomics without IS- LM Model", *Journal of Economic Education*.
12. Ruth Stevens. 2006. "In Memory of William H. Branson", *Diario de Noticias*.